

A PAPLAKODALOM

2001-ben kezdtem meg kutatásomat püspöki engedéllyel Szeged – Csanád Egyházmegye területén, amelynek során a római katolikus papság életéhez kapcsolódó újmisét, s az ahhoz kapcsolódó szokásokat és rítusokat vizsgáltam. Itt köszönöm meg Gyulay Endre püspök úr és minden lelkipásztor segítségét és támogatását. Tizenhat olyan római katolikus pappal készítettem interjút, akiket az elmúlt tíz évben szenteltek fel. Ezen kívül részt vettem a papszenteléseken és négy újmisén. Mindegyikre természetesen nem tudtam elmenni, mert ezek gyakorta egy időpontra estek. A korábban megtartott újmiséket az adatközlők interjúi, fényképei és videofelvételei alapján próbáltam rekonstruálni.

Jelen dolgozatomban egy újmiséhez kapcsolódó szokást, a paplakodalmat mutatom be. Annak ellenére, hogy ez manapság már ritkaságszámba menő esemény, nekem sikerült részt vennem egy paplakodalmon, és egy lakodalom mintájára szervezett újmisés ebéden. Ezen kívül két paplakodalmat tudtam rekonstruálni az interjúk alapján.

A paplakodalmat az újmisével való összefüggésében írom le, elemzem majd értelmezem. Bemutatom azokat a rítusokat, amelyek a paplakodalomnak a laji-jellegét adják, illetve foglalkozom azokkal az igényekkel, amelyek ezt az eseményt létrehozzák.

Kutatástörténeti áttekintés

A paplakodalomról – csakúgy, mint az újmiséről – kevés ismerettel rendelkezünk. A hazai vallási néprajz ezidáig nem igazán foglalkozott ezzel a jelenséggel. Kutatásaim során mindössze két olyan munkát találtam, amelyek megemlítik az újmise és paplakodalom szokását.

Radó Polikárp szinte forгатókönyvét adja egy első misének. Leírja, hogyan történik a templom újmisére való feldíszítése, hogyan kéri ki az újmisés papot, hogyan zajlik az újmise, az azt követő áldásosztás, s megemlékezik az egész ünnepi alkalmat záró újmisés ebédről is. A leírásban szerepet kapnak azok a mozzanatok, amelyek egy-egy világi lakodalomnak is sajátosságai: vendégek hívogatása, újmisés kikérése és elhozatala, lakoma, kaláccsal és borral való köszöntés.

Ezeket a mozzanatokat mind a hozzá illő szövegekkel együtt közli a szerző, megjelölve a forrásokat, amelyekből származnak.¹

Radó Polikárpon kívül Bálint Sándor foglalkozott az újmisével s annak kapcsolatán a paplakodalommal. Írásában megemlékezik egy szegedi² s egy jászberényi³ újmisééről s egyúttal a paplakodalomhoz kapcsolódó szokásokat is leírja: „... a primícia ünnepi költségeit a XVIII. században a város vezetősége fődözte. Az volt a nyilvánvaló elgondolás, hogy ez áldást hoz a hívek közösségére. Később, még századunk elején is a szegénysorsú szegedi kispapok szentelésük előtt jómódú, jámbor asszonyt választottak maguknak keresztanya gyanánt az idősebb rokonok, vagy ismerősök közül. Olykor ezek maguk is ajándékoztak, különösen ha nem volt gyermekük. Az ilyen asszonyok azután gondoskodtak a főlshentelendő pap szükségleteiről (ruha, fehérnemű, bútor, kehely), továbbá az újmisé vendégség, helyi szóval paplakodalom költségeiről. A papkeresztanya és férje, a papkeresztapa újmise alatt a pap szüleivel együtt a szentélyben foglalt helyet [...] A 19. században még az ezüst- és aranymisés papok is választottak a jubileum emlékeztére keresztapát, esetleg keresztanyát maguknak.”⁴

Radó Polikárp és Bálint Sándor művein kívül nem találtam más olyan magyar szakirodalmat, amely kifejezetten a paplakodalommal foglalkozott volna. Lonovics József⁵, Mihályfi Ákos⁶, Várnagy Antal⁷ liturgiátörténeti munkáiban vannak ugyan utalások az újmisére, a paplakodalom jelenségéről azonban egyikük sem tesz említést. Lonovics a primícia eredetére világít rá, Mihályfi és Várnagy pedig az újmiséhez kapcsolódó áldások szerepét emeli ki.

Fogalmak meghatározása

A paplakodalom jelenségének megértéséhez elsősorban az újmise fogalmát kell tisztáznunk. A Liturgikus Lexikon a következőképpen határozza meg az újmisé: „Az újmise az újonnan felszentelt pap első, ünnepélyes keretek között bemutatott miséje. (Valójában a második, mert szenteléskor már együttmisézett a szentelő püspökkel.) Az újmisé régi szokás szerint az újmisé pap a származási helyén tartja helyi plébános vagy más (idősebb) pap segédkezése mellett. Ezt a paptestvért manuduktornak (kézvezetőnek) mondják. Vannak olyan helyek, ahol a hívek az újmisést házból körmenetileg kísérik a templomba. Ezen a misén a szülők, a testvérek, a szűkebb rokonság és az esetleges jótevők két szín alatt járulhatnak szentáldozáshoz. A mise végén van az újmisé áldás, mely a szokásos feltételekkel teljes búcsúval jár. Szokás az újmisé emlékképek kiosztása is.”⁸

Az újmise mellett az első mise és a latin primícia elnevezés is ismert és használatos. Gyűjtéseim során mindhárom kifejezéssel találkoztam, beszélgetőtársa-

¹ Radó 1949. 1

² Bálint é. n. 1

³ Bálint 1938. 49

⁴ Bálint é. n. 2.

⁵ Lonovics 1857. 336–342

⁶ Mihályfi 1921

⁷ Várnagy 1993. 166

⁸ Verbényi–Arató 1989. 251

im azonban leggyakrabban az első mise kifejezést használták, mert egyikük elmondása szerint: „Valami új, új pap mutatja be új helyen [...] Kegyelemekben új [...] Frissen felszentelt ember az tele van [...] lelkesedéssel meg a Szentlélek el kell, hogy töltsz azzal a tűzzel, amivel kimegy az emberek közé, hogy papként szolgáljon.”

Egy más meglátás szerint a primícia megnevezés viszont azért jó, mert: „Ebben benne van, hogy ez az első, és ennek a lényege, hogy a fölszentelt pap, mint zsenge hajtás áll ott a keresztény közösség és az Isten színe előtt és ő maga mutatja be a legszentebb áldozatot az újmisében.”

A primícia elnevezéssel találkozhatunk Lonovics József liturgiátörténeti munkájában is. Ő a következőkre vezeti vissza ezt a fogalmat: „miként nevezetnek a gyümölcsök s természetények elsőjei, vagyis a zsengeyi, melyeket Mojzes rendeltéből mindenki az Úrnak tartozott feláldozni.”⁹

Az újmise tehát az a szentmise, amelyet a frissen fölszentelt pap ünnepélyes keretek között a szülőhelyén önállóan mutat be, s amelyet gazdag szokássor övez.

Ebből a gazdag szokássorból én most csak egyetlen elemet, a paplakodalom vizsgálatom.

Főképp a dél-alföldi területeken használják a paplakodalom, paplagzi kifejezést az újmisé követő, sokszor hajnalig tartó táncos-zenés mulatságra. Bálint Sándor erről így ír: „[A paplakodalom] az újmisé pap ünnepélyes bevonulása a templomba, a primícia és utána vendégség. Az újmiséért processzió szokott menni a templomból a zöldággal díszített szülői házhoz. Itt a maunduktor felszólítja, hogy el lévén jegyezve az Anyaszentegyháznak, Üdvöztönk intésére váljék meg atyái házából és siessen új hajlékába. Előbb azonban csókolja meg szülei kezét és köszönje meg nevelésüket. Ezután a koszorúslányok felvirágozzák, majd az egész násznép a templomba kíséri. A primícia (újmise) után díszebéd szokott lenni, ahol a múlt században muzsikások is voltak és végül a fiatalság táncra is pördült.”¹⁰

A mai paplakodalom azonban már más jelleget öltött. Az általam vizsgált területen az otthonból való kikérés elmaradt, s egyéb lakodalmi mozzanatok kerültek előtérbe.

Az ország egyéb területein a paplakodalom kifejezés nem használatos, maga a jelenség azonban ismert. Az ország több megyéjében is (pl. Nógrád, Somogy) máig élő hagyományként lakodalmas keretek között ünneplik az újmisé.

Az újmise és paplakodalom kapcsolata

Radó Polikárp és Bálint Sándor leírásaiból kitűnik, hogy a XX. század első felében az újmise és a paplakodalom még szorosan összeforrt, pontosabban a lakodalmi mozzanatok nem csak az újmisé követő ebédre voltak jellemzőek, hanem ezek foglalták keretbe az újmisé és az azt követő profánabb ünnepséget.

⁹ Lonovics 1857. 337

¹⁰ Bálint 1957. 270

Radó Polikárpnak a már említett írásában¹¹ lakodalmi mozzanatok kísérik az ünnepet az újmisés kikérésétől egészen az újmisés ebéd befejezéséig. A szerző azonban hangsúlyozza, hogy az általa lejegyzett szokássor már csak falu helyen él, városokban le kell egyszerűsíteni. A leírtak alapján az újmisés otthonról való elhozatala körmenetileg történik koszorúslányok, asszisztencia kíséretében. Mindezek előtt azonban a kísérő tömegből valaki kikéri az újmisést a szülőktől és a manuduktor elbúcsúztatja.

Az újmise szentségi része után kerül sor az újmisés ebédre, ahol ugyancsak előtérbe kerülnek a lakodalmi mozzanatok, mint pl. a lakodalmas fonottas kalács felszolgálása. Ez gyakorta borral együtt történik, s mivel a kenyér és a bor tisztelete ősi szokás és az Eucharisziával függ össze, ebéd közben a kalácsra is és a borra is lehet felköszöntőt mondani.

A kalácsra

*Olyan mint egy nagy-nagy patkókalács,
Amelynek héja pirosan ragyog,
Izzik rajta a kemence tüze
S áradnak róla édes illatok.
Édesanyánk áldott, puha keze
Dagasztotta és maga vágta ketté.
És a kalács, édesanyánk kalácsa
Avatta csak az ünnepet ünneppé.*

*Isten kalácsa ... Rásimul szívemre
Valami édes, drága, tiszta emlék:
Mintha édesanyám karján ülő
Sóvárgó, vágyó, pici gyermek lennék.
Az is vagyok. Karján hordoz az Isten:
Ő adott édesanyát és kalácsot.
S ő adta, hogy mindent feledjek Érté ...
Legyen áldott, ezért is legyen áldott.*

A borra

*Szent János áldása szálljon ezen házra,
A benne valókat indítsa vígságra.
Hogy a kisdéd Jézus tőlünk szállást kérjen,
Istennek áldása mindig rajtunk legyen.*

*Szent János áldása szálljon a fejünkre,
Bunkat, bánatunkat fordítsa örömmre,
Bor, búza és gyümölcs, hogy bőven teremjen,
Istennek áldása mindig rajtunk legyen.¹²*

¹¹ Radó 1949

¹² Radó 1949. 8

A szerző azonban hangsúlyozza: az újmisés ebédén arra kell törekedni, hogy az ünnepség ne veszítse el szentségi jellegét, külsőségeiben ne legyen egészen világi lakodalom jellegű. Elgondolása szerint ez imával érhető el.

Mára a paplakodalom szokása – legalábbis az általam vizsgált területen – általakult. Teljesen elmaradtak belőle a kikérés, elhozatal mozzanatai, és az újmisét követő vacsora lett az, ami átvette a lakodalmi szerepet, itt jelennek meg a világi lakodalmakban is meglévő szokások.

Beszélgetőtársaim szerint az újmisét követő szeretetlakomára (ebédre, vacsorára, paplakodalomra) azért van szükség, mert miután a lélek a szentmisében megkapta táplálékát, a testet is táplálni kell, mivel a kettő – a test és a lélek – szorosan összetartozik. Mindezt nagyon jól összefoglalta egy plébános, aki hangsúlyozta: a szellem, a lélek és a test szorosan összekapcsolódik s ennek értelmében a kultúra, a templom és az étel, amelyek az ember három „síkját” kielégítik, egyformán fontosak.

Azt azonban ma is hangsúlyozzák, hogy az újmisét követő ebédek, vacsorák, paplakodalmak nem vehetik át a központi szerepet, nem kerülhetnek előtérbe.

A paplakodalom mint kompenzációs rítus

A hagyományos társadalomban az emberek különböző szerepeket töltenek be, ezeket a szerepeket a közösség szentesíti, ő fogadja el az egyén új szerepét. Ilyen szerep a férjé vagy feleségé, de ilyen a papé is.

A népi értelmezés szerint a pap szentelése során az egyházzal, Krisztussal köt házasságot. A házasságkötés pedig lakodalommal jár, ezért rendeznek a felszentelt számára világi lakodalom helyett paplakodalmat. Mivel egy pap életében a házasságot a cölibátus helyettesíti, valamilyen módon pótolni, kompenzálni igyekeznek az ebből származó hiányt. A kompenzáció ugyanis nem más, mint az ember életében fellépő hiány, elveszett érték valamilyen módon való pótlása, helyettesítése.

Mielőtt azonban rátérnék a paplakodalom jellegzetességeire, egy másik kompenzációs rítusra szeretném felhívni a figyelmet, amely egyben a paplakodalom iránti igényt is megmagyarázza: *„...népünk vélekedése szerint az ember élete a házassággal s a következő nemzedékről való gondoskodással válik igazán teljessé. A házasulandó korban bekövetkező halált tehát ilyen szempontból is nagy veszteségnek tekinti, s igyekszik valamiképpen enyhíteni. Az idő előtt, házasulandó korban elhunyt lelke nem nyughat, veszélyessé válhat, mivel korai halála megakadályozta abban, hogy betöltse az ember hivatását: megházasodjon s családot alapítson. Így, mintegy a lélek megnyugtására – mivel általában már készültek, gyűjtöttek lakodalmára, reászánakoztak -, ellakják a halott lakodalmát”* írja Kunt Ernő.¹³

A halott lakodalmának esetében, csakúgy, mint a paplakodalom esetén is, számos lakodalmi mozzanattal találkozhatunk. A halott – ugyanúgy, mint a pap – a néphit szerint Jézussal lép házasságra, s ezt fejezi ki általában a halottat bú-

¹³ Kunt 1925. 180

csúztató szöveg is. Tehát a halottnak meg kell adni azt, ami kijárt volna neki az életben, meg kell ülni a lakodalmát, mert az jár neki. Ugyanez történik a pap-szentelés esetében is: *„Igazából ez egy esküvő. A pap elkötelezi magát Istennek, Jézusnak, az egyház mellett s ezt ünnepeljük a lakodalomban”* -mondta az egyik paplakodalmat tartó plébános.

A mai paplakodalom

Korábban már szoltam arról, hogy a mai paplakodalmak másképp szerveződnek, a lakodalmi jelleg csak az ebédben, vacsorában jut kifejezésre. Utaltam arra is, hogy a paplakodalmat mindig valamilyen világi lakodalom mintájára szervezik.

Ennek az eseménynek a lakodalmi jellegét az elmondások szerint ma a több fogásból álló menü, a zene és a tánc (ez utóbbit külön hangsúlyozták) adja meg. Ehhez hozzájárulhatnak még olyan mozzanatok, amelyek kifejezetten a lakodalmakra emlékeztetnek.

A menü általában egy előételből, levesből, valamilyen pörköltből és sültből áll. Ezt egészítik ki az édes és sós sütemények és a torták vagy egyéb desszertek (pl. fagyalt). Minden esetben megtalálható azonban a fonott kalács, ami kifejezetten lakodalmi étel. Láthatjuk tehát, hogy az egyszerű újmisés ebédektől (ahol egy előétel, leves és valamilyen sütemény kerül az asztalra) ez az alkalom abban különbözik, hogy a vacsora több fogásból áll. A tálalások közti szüneteket pedig zene és tánc tölti ki.

A legtöbb újmisés ebéd esetében van ugyan valamiféle háttérzene, ez azonban inkább csak aláfestésként, hangulatkeltőként funkcionál. A paplakodalom esetében azonban a zene és a hozzá kapcsolódó tánc központi szerepet kap, így kerül hangsúlyos helyzetbe a lakodalmas zenekar is. Az ő feladata a megfelelő hangulat megteremtése és folyamatos fenntartása. A zene a világi lakodalmakon is ismert lakodalmas zenétől semmiben sem különbözik. Az általam vizsgált paplakodalmon a zenekar az újmisés szónok ajándéka volt, ő fedezte ugyanis annak költségeit.

A paplakodalmon meglévő tánc az, ami leginkább megosztja a közvéleményt ezzel az eseménnyel kapcsolatban. Sokan ugyanis – főként a plébánosok – a táncot nem tartják az alkalomhoz illőnek, s arra hivatkoznak, hogy a papok és kispapok esetében ez nem illik. S akinek nem tetszik a paplakodalom, főleg a tánc miatt nem tetszik.

A paplakodalom tág teret enged a különféle egyéni megoldásoknak. Minden lakodalomnak van ugyan egy megszokott modellje, amely azokat a mozzanatok tartalmazza, amelyek a lakodalom jellegét meghatározzák. Én ide soroltam a már korábban említett több fogásból álló menüt, a zenét és a táncot, a jellegzetes lakodalmi ételeket. Ennek a modellnek a realizálódása azonban már egyénenként eltérő lehet. Éppen ezért nem találunk két egyforma paplakodalmat sem.

A legnagyobb meglepetést számomra a gyűjtés során az egyik paplakoda-

lomkor behozott „menyasszonyi torta” jelentette. A tortát – a forgatókönyv szerint – éjfélkor fel is vágták volna, erre azonban nem került sor.¹⁴ Kezdetben magam sem tudtam, hogyan magyarázzam ezt a tortát s végül az újmisés volt a segítségemre. Ő ugyanis elmondta, hogy ez egy szép szokás, s ezt ő meg akarta tartani. Magán a paplakodalmon az újmisés szónok mutatott rá, hogyan is legalizálható a „menyasszonyi torta” helye a paplakodalmon. Elmondása szerint Délvidéken az a szokás – mivel a lakodalom elképzelhetetlen menyasszonyi tánc nélkül –, hogy a paplakodalomban a menyasszonyt a torta helyettesíti, azon egyszerű összefüggés miatt, hogy mindkettő – a menyasszony és a torta is – fehér.¹⁵ Ebben az esetben tehát a menyasszonyi táncot a torta behozatala és felszeletelése helyettesítette volna.

Szintén lakodalmi szokás az ajándékok nyilvános prezentációja. Igaz, erre nem csak a paplakodalmakon, hanem az egyszerű újmisés ebédek során is sor kerül. Úgy gondolom azonban, hogy mégis a paplakodalom során válik igazán fontossá ez a jelenség. Főként – mint ahogy azt tapasztaltam is – ha az ajándékozást egy vőfélyhez hasonló szerepű specialista közvetítheti is. Ilyen specialista egyetlen egy esetben szerepelt, ekkor viszont az egész ebéd szervezése az ő feladata volt, s az ő ügyességét dicsérte a számos lakodalmi mozzanat megléte is.

Az ajándékozás során az ajándékok három típusát figyeltem meg:

1. Az első csoportba soroltam a papi hivatással kapcsolatos ajándékokat, legyenek azok könyvek, szentképek, feszületek és egyéb, a papi élettel kapcsolatos tárgyak. Az ezen tárgyakat ajándékozók elsősorban azok közül kerültek ki, akik nem állnak közelebbi kapcsolatban az újmiséssel.
2. A második csoportba azok a praktikus ajándékok tartoznak, amelyek a mindennapos életben használatosak. Főként a családtagok és közelebbi rokonok adnak ilyen ajándékokat, illetve azok, akik esetleg előre „kipuhattak”, mire is volna az újmisésnek szüksége. A praktikus ajándékok főleg olyan tárgyakat jelentenek, amelyekre az újmisésnek további önálló élete során szüksége lehet: poharak, csészék, egyéb konyhai eszközök, vasaló, porszívó, televízió, stb. Ugyanilyen ajándékokat kap egy új pár is közös életük küszöbén.
3. A harmadik csoportba az egyéb, esetleg szimbolikus jelentésű ajándékokat soroltam. Azok, akik ilyen tárgyakat adnak az újmisésnek, általában közeli kapcsolatban vannak vele, s arra törekcsenek, hogy ajándékuk saját személyükre emlékeztesse az újmisést. Az ajándék szuvenír jellege kap tehát hangsúlyt ezekben az esetekben. Itt általában egészen személyes jellegű ajándékokról van szó, természetesen ez nem zárja ki, hogy esetleg praktikusak vagy a papi hivatáshoz kapcsolódók legyenek. Az

¹⁴ Ennek csupán az volt az oka, hogy az ünnepség során nem fogyott el a többi sütemény, s ezért a tortát nem akarták megkezdeni. Másnap azonban felvágták, s a vendégek kaptak belőle útravalóul.

¹⁵ Volt még egy alkalom, ahol szintén jelentős szerepet kapott a torta. Ez azonban egy egyszerű újmisés ebéd során történt, amikor is az újmisés édesanyja egy égetett cukorból készült, templomot ábrázoló tortát ajándékozott meglepetésként a fiának. Az égetett cukorból készült torta ugyancsak sok lakodalom fontos kelléke.

ebbe a csoportba tartozó ajándékok nagyon jól tükrözik egyrészt az ajándékozó, másrészt a megajándékozott egyéniségét, stílusát.

A korábbiakban már írtam az ajándékozás egy sajátos formájáról, amikor az újmiséis szónok fedezte a lakodalmas zenekar költségeit, s ez volt az ajándéka az újmiséis számára. Az ajándékozás ugyancsak egyéni módja volt az a „program”, amit az étterem felszolgáló személyzete készített. Ők zenére bevonulva egy meglepetés-fogást szolgáltak fel, s mindeközben a termet csak a tányérokon lobogó alkohollal szított tűz világította meg.

Ugyancsak lakodalmi szokás az, hogy az ünneplésről távozók egy dalt kérnek a zenekartól az ifjú pár részére. A paplakodalom esetén az eltávozók szintén egy dallal köszöntötték az újmisést. Elmondásuk szerint azért, mert egyrészt ez is egy szép szokás, másrészt pedig hozzájárul a jó hangulat fokozásához. Azt azonban meg kell jegyezni, hogy a mi esetünkben ez a szokás nem érvényesült igazán, mert csak kevesen tették meg, hogy távoztukkor dalt küldtek az újmiséisnek.

A szervezők ügyességét dicséri az, hogy a lakodalom mintájára szervezett ebéden a jelenlevők egy napilap „mellékletét” kapták meg ajándékként. A kiadvány az újmiséis bátyjának – a specialistának – a kezdeményezésére készült, s természetesen az újmisésről szólt. Helyet kaptak benne a volt iskolatársak, hittanos társak, kispaptársak írásai, visszaemlékezései, köszöntői, az édesapa köszöntő szövege, mindez sok-sok fénykép kíséretében.

Meg kell említenünk a paplakodalom során elhangzó köszöntéseket, köszöntőket is. A paplakodalom – kötetlenebb volta és hosszú időtartama miatt – lehetővé teszi, hogy bárki köszöntőt, köszönetet mondjon. Ezzel a lehetőséggel azonban általában csak az újmiséis, a szülők, a plébános vagy az ünnepi szónok él. Gyűjtésem során én legalábbis ilyen esetekkel találkoztam. Az itt elhangzó beszédek sokkal személyesebb jellegűek, mint az újmiséis prédikációk, szerkezetük lazább, több bennük a rögtönzés. Azonban ezek is többnyire az újmisésről, a papi hivatásról szólnak személyesebb hangnemben.

Végezetül pedig egy olyan mozzanatot szeretnék kiemelni, amelyet a szervezők szintén egy lakodalomból lestek el. Igaz ugyan, hogy itt hivatalosan újmiséis ebédéről s nem paplakodalomról volt szó, én mégis a paplakodalmak közé soroltam ezt az ebédet, mivel számos lakodalmi mozzanatot tartalmazott. Ezen az ebéden jókívánság-cédulákat készítettek az újmiséis számára, amelyekre bármilyen idézet, vers, fohász, köszöntő szöveg rákerülhetett, s amelyeket aztán lufikkal együtt engedtek a levegőbe, miután az újmiséis elolvasta a rá vonatkozó jókívánságokat.

Ezekről a szövegekről általánosságban az mondható el, hogy a legtöbb esetben valamilyen bibliai idézetet, imát, verset vagy egyszerűen csak az újmiséis további életére és papi pályájára vonatkozó jókívánságot fejeztek ki.

A paplakodalmak tehát abban is különböznek az egyszerű újmiséis ebédektől, hogy egy ilyen esemény során a szervezők különböző műsorszámokkal szórakoztatják az ünneplő közönséget. A paplakodalom ugyanis időben jóval hosszabb, mint egy egyszerű ebéd, s a fogások közti szüneteket érdekessé kell tenni. A műsorszámok a szórakoztatáson kívül egyéb funkciót is betöltenek: hozzájárulnak ahhoz, hogy a jelen levők közösségé kövacsolódjanak.

Mindezek után összegzésként elmondható, hogy a paplakodalmak mindig a világi lakodalmak mintájára szerveződnek, így számos lakodalmi mozzanat fedezhető fel bennük.

Az ilyen eseményeket többféle igény hozza léte. Az egyik ilyen legalapvetőbb igény a szórakozás igénye. A papszentelés és az újmise az újonnan felszentelt rokonságának is az ünnepe, s az ünnepséghez mindig hozzátartozik a mulatás, a jókedv, a vidámság. Mindezek pedig egy lakodalom keretei között adottak a leginkább. Egyik káplán beszélgetőtársam hangsúlyozta is, hogy ő azért rendezett paplakodalmat, mert úgy látta, a környezetében erre van meg az igény. Egy kötetlen, vidám együttlétet szeretett volna, s ezt ő egy paplakodalom keretein belül látta leginkább megvalósíthatónak.

A másik igény a megszokás. Az egyik plébános ezt a következőképpen foglalta össze: *„Főleg az a falu, ahol én voltam [...] Harminc évig nem volt primícia. Most tessék elképzelni, hogy addig csak lagzik voltak. Az emberek akkor hogyan tudnak viszonyulni egy primíciához, egy újmiséhez, a szentmisét követő ünnepséghez? Csakis úgy tudnak viszonyulni, mint ahogy egy lakodalomhoz.”* Az emberek ugyanis nem tudják elképzelni, hogyan lehetne egy pappá szentelést (ami esküvőnek feleltethető meg) megünnepelni, hisz környezetükben ezidáig csak „normális” esküvőket láttak. Éppen ezért lakodalmat rendeznek a papnak is. Itt tehát a hagyományápolás és a kompenzálás igénye szorosan összekapcsolódik.

Azt azonban hangsúlyoznom kell, hogy az a paplakodalom, amit ez az igény hoz létre, sokszor nem is igazán éri el a célját, mert nem válik igazán oldott és örömteli együttlété. Az emberekben ugyanis valahol az van legbelül, hogy ez ugyan egy lakodalom, de mégsem az.

Végezetül megállapítható, hogy a paplakodalom a világi lakodalmak mintájára szervezett mulatság az újonnan felszentelt pap – s ezáltal Krisztus és az egyház – megünnepelésére. Különböző igények hozhatják tehát létre, ezek közül a szórakozás és a kompenzálás, valamint a megszokás igénye a legfontosabb. Természetesen ezek az igények teljességgel össze is fonódhatnak.

A további kutatásaim során még inkább hangsúlyozni szeretném a paplakodalom kompenzációs rítus voltát. Ezen kívül történeti vonatkozásában is meg szeretném vizsgálni a paplakodalom jelenségét.

Irodalom

BÁLINT Sándor

1938 *Népünk ünnepei*. Szent István Társulat, Budapest.

é. n. *Régi szegedi újmisek hagyományok*. h. n.

KUNT Ernő

1987 *Az utolsó átváltozás*. Gondolat Kiadó, Budapest.

LONOVICS József

1857 *Népszerű egyházi archeológia*. Bécs.

MIHÁLYFI Ákos

1921 *Az emberek megszentelése*. Szent István Társulat, Budapest.

RADÓ Polikárp

1949 *Újmise. Az első szentmise rendje és szokásai*. Budapest.

VÁRNAGY Antal

1993 *Liturgika*. Lámpás Kiadó, Abaliget.

VERBÉNYI István–ARATÓ Miklós Orbán

1989 *Liturgikus Lexikon*. Ecclesia, Budapest.

Emese Vörös

The Priest's Wedding

The priest's wedding is a party with dance and music often lasting until dawn connected to the newly ordained Roman Catholic priest's first independently celebrated holy mass (first mass). It is a phenomenon known mainly in southern Hungary, where the fieldwork was done, in Voivodina and in Transylvania. Weddings for priests are held in other parts of Hungary (e.g. the Palóc regions) as well, but the name itself (priest's wedding) is unknown.

According to folk theory, priests marry the church and Jesus Christ. The priest's wedding can be interpreted as a compensatory rite: instead of a secular wedding a priest's wedding is organized as a substitution for the "normal" wedding. This was the original function of the party, while today, it is rather motivated by the community's demand for entertainment or the force of habit.

The organization of these occasions is usually modelled on secular weddings, that's why several elements of weddings still can be found in them.

In the course of the priest's wedding, individual elements play special roles. On the one hand, they add to the glamour of the party, on the other hand, reflect the new priest's scale of values, and the fostering of traditions is also present in them. Each newly ordained priest expands the structure of the priest's wedding with some elements significant to him.

In the course of time, the priest's wedding has become simpler and several originally secular elements disappeared from it. Nevertheless, it is an interesting and colourful event.

*„Menyasszonyi torta” az újmisési pap nevével és az ünnepség dátumával:
2002. június 22.*

Zenészek a paplakodalomban, Nagyvárád, 2002. június 22.

„Örömanya” és örömapa” a paplakodalomban. Háttérben: a kispapok átadják ajándékaikat, Nagyvárad, 2002. június 22.